

Вознесенська О.Л. Медіавізуальні образи у формуванні патріотичних почуттів особистості / *Вознесенська О.Л.* // Патріотизм у системі сучасних суспільних цінностей : матеріали XV Науково-практичної конференції. –К. : ВНЗ «Національна академія управління», 2016. – 188 с.– С. 105-107.

Медіавізуальні образи у формуванні патріотичних почуттів особистості

***Вознесенська Олена Леонідівна,**
кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України,
президент ВГО «Арт-терапевтична асоціація» (Київ)*

В Україні напрацьовано чимало різноманітних програм, методичних рекомендацій, статей, присвячених вихованню патріотизму дітей, учнівської, студентської молоді. Утім, маємо зауважити, що ці праці мають переважно педагогічний дискурс і традиційні засоби розв'язання поставлених завдань.

Розвиток засобів масової комунікації і новітніх мультимедійних технологій, зокрема, створили нові умови існування людини: змінили її повсякдення, функціонування – змінили саму людину. Усе це вимагає від науковців, освітян більш креативних ідей і підходів щодо виховання громадянина, патріота України, пов'язаних із сучасним техногенним інформаційним світом, особистісною медіакультурою і медіаграмотністю зокрема.

Тому ми пропонуємо інноваційний підхід до виховання патріотичних почуттів молоді за допомогою засобів медіаосвіти. Нами розроблено комплекс методик, які здатні сприяти формуванню патріотизму молоді. Суть їх полягає у стимуляції емоцій за допомогою візуального образу: зоровий аналізатор і емоційна тканина є найдавнішими і функціонально взаємопов'язаними у філогенезі. Візуальний, а тим більш медіавізуальний, образ, сам по собі є могутнім стимулом впливу на людину й передусім на її емоційну сферу. Тому, цілеспрямовано застосовуючи візуальний медіадидактичний матеріал патріотичного змісту, можна стимулювати відповідні патріотичні почуття.

Методика «Я патріот» спрямована на розвиток здатності до *рефлексії емоцій*, почуттів, що виникли під час перегляду за допомогою арт-терапевтичної методики «Мандала»; складається з *4-х серій фотозображень* патріотичного змісту

різного емоційного забарвлення. Саме емоції різного типу стали критерієм відбору візуальних стимулів до кожної серії.

Кожна серія складалася з 32–40 фотозображень подій 2014 року, що були організовані певним чином. Створення серій відбувалося за певними візуальними критеріями. Перша серія (емоційно нейтральна) – «Символи України» – містила фотозображення української символіки – герб, стяг України та Правого сектору, дорослих та дітей в українському національному одязі – вишиванках, зображення «мирного Майдану» (до 19 січня 2014 року), мирних ходів, Майдану з висоти пташиного польоту під час виступу української групи «Океан Ельзи» взимку 2014. Друга серія (активна) з назвою «Майдан-АТО» і містила зображення активних протистоянь під час Майдану (на Грушевського в січні, на Майдані в лютому тощо) та боїв у зоні АТО (на сході України, в Донецькому аеропорті тощо) влітку 2014 року. Третя серія (депресивна) – «Герої не вмирають!» – містила фотозображення загиблих на Майдані, поховання бійців української армії, що загинули на Сході країни, поранених, скалічених, обгорілих військових, зруйнованих будинків, ридаючих людей, які ховали своїх близьких або ж втратили все майно через війну. Четверта серія (оптимістична) – «Все буде добре!» – складалася з фото, зустрічей бійців, що повернулися з АТО додому, весілля бійців, роботу волонтерів із забезпечення військових на фронті, бійців АТО в мирні години разом із тваринами – котами, собаками, кролями.

Відразу після перегляду серії фотозображень учасникам пропонується зобразити свої почуття у вигляді мандали за допомогою фарб на аркуші паперу А4 (коло намальовано заздалегідь). На наступному етапі учасники заповнювали анкету з метою переведення власних переживань в вербальну форму, таким чином осмислюючи їх (було запропоновано оцінити інтенсивність таких почуттів як гордість, повага, жага справедливості, ненависть, сум, співчуття, провина, страх, відсторонення, тощо). Питання другої частини анкети, оформлені у формі незакінчених речень, стосувалися почуття патріотизму, власного ставлення до країни, готовності щодо певних дій, на які спонукають фотозображення.

На наш погляд, патріотичне почуття не завжди знаходяться в усвідомленому стані, тому й дослідження патріотичних почуттів повинно будуватися не лише на опитуваннях, що спрямовані на когнітивні структури і не позбавлені небезпеки отримання соціально бажаних відповідей. Саме робота з малюнком допомагає вивчати неусвідомлювані змісти та особистісні смисли, пов'язані з патріотизмом. Метод «Мандала» – чи не єдиний стандартизований арт-терапевтичний інструмент, що дозволяє чітко визначити ставлення людини до того чи іншого феномену, стан особистості після певного впливу – медіа-впливу в нашому випадку. Крім цього, мандала має й потужний психотерапевтичний ефект, що важливо за умови використання емоційно забарвлених зображень патріотичного змісту задля запобігання виникненню ретравматизації людей, що зазнали попереднього травматичного впливу.

Як зображувальна техніка, що використовується в арт-терапевтичній роботі, створення мандал – це створення малюнків в колі, які відображують індивідуальні особливості автора – його психічний стан, ставлення до миру та самого себе, а також неусвідомлювані потреби та тенденції розвитку.

Методика «Я патріот» апробувалася в трьох регіонах України – Луганській області, Львові та Києві в грудні 2014 року. Як виявилось, позитивні емоції викликає перша та остання серії зображень – «Символіка України» та «Все буде добре!»: повагу, духовну причетність, гордість, і сум одночасно з цим. На відміну від цих серій, дві інші – «Майдан-АТО» і «Герої не вмирають» викликають «негативні» почуття: сум, співчуття, жагу справедливості, страх/жах, гнів/ненависть і негативне ставлення. Третя серія «Герої не вмирають!» навіть більш емоційно заряджена гнівом. Найбільшою мірою впливають на патріотичні почуття – активізують їх та зміцнюють їх – фотозображення української символіки: герб України, прапор, фото дорослих та дітей в українському національному вбранні; прикрашені національною символікою будинки, паркани, автівки тощо. Так відповіла третина учасників апробації методики «Я – патріот». Інші серії мають вплив на чверть учасників.